

Delrapport 1.6.2020 Prosjektnr. 332974 Kofter på tvers av tida

Prosjektleder Jorunn Jernsletten, Várjjat Sámi Musea/Varanger Samiske Museum (VSM)

Status for framdrift

Prosjektet startet som planlagt 1.1.2019. Forrige rapportering gjaldt til 1.6.2019 og denne rapporten er for perioden 1.6.2019 til 1.6.2020.

Portrettfotografering Vuonnamárkanat

Det største enkeltarrangementet ved Varanger samiske museum er det årlige utendørsmarkedet Vuonnamárkanat i slutten av august. Her samles over 70 selgere av tradisjonsprodukter, og i år var det 3.670 besøkende fra hele Nordkalotten, samt Russland. I den forbindelse, og som et ledd i samtidsdokumentasjonen for prosjektet, ble det rigget opp et utendørs fotoatelier, med profesjonell fotograf Bjarne Riesto innleid for anledningen. Prosjektleder sto for registrering og innsamling av samtykke-erklæringer, slik at bildene kan brukes offentlig i ettertid. Målet var å få tatt øyeblikksportretter av kofteklede pyntet for markedet. I forkant ble det lagt ut bilder fra vårt eget arkiv av eldre portrettbilder på museets hjemmeside og Facebook-side.

Várjjat Sámi Musea - Varanger Samiske Museum

Publisert av Jorunn Jernsletten [?] · 19. august 2019 · 🌐

Før i tiden var det en alvorlig ting å gå til fotografen! Ekteparet Nils Mosesen Nikke (1883-1963) og Anna Sofie Helander (1884-1960). Foto: Emilie Henriksen, Vadsø. Under årets Vuonnamarkanat blir det mulighet for de som har tatt på seg kofte å få tatt portrettbilde av fotograf Bjarne Riesto.

Várjjat Sámi Musea - Varanger Samiske Museum

Publisert av Jorunn Jernsletten [?] · 22. august 2019 · 🌐

Amund Eikjok (Åmot) livnærte seg bl.a. ved å ta bilder av folk som han fremkalte og kopierte i gamma si. Det fortelles at han ikke viste fram bildene før de var betalt, for han hadde brent seg på at noen hadde nektet å betale når de ikke tok seg ut på bildet! Fotograf og kvinnen på bildet er ukjent. Vi lover at alle som lar seg fotografere i kofte av Bjarne Riesto under Vuonnamárkanat skal få se bildet før de eventuelt bestiller en kopi!

Várjjat Sámi Musea - Varanger Samiske Museum har lagt til et arrangement.

26. august 2019 · 🌐

LØ., 31. AUG. 2019

Gáktegovven - Kofftefotografering

Vuonnamarkanat · Nesseby

✓ Skal ▼

Fotograf Bjarne Riesto tar portrettbilder, som dokumentasjon for prosjektet "Kofter på tvers av tida" om endringer i bruk av kofte i Nesseby de siste 100 år. Kopi av bildene kan bestilles hos fotografen, www.riesto.no. Gratis fotografering 10-12 og 13-15.

Åpningstiden for markedet var kl. 10-16 lørdag 31.8.2019. Det var stor interesse for å få tatt portretter. Fotografen fikk 1 times pause midt på dagen for å dokumentere selve markedsområdet. Det har vært årlige markeder innerst i Varangerfjorden i eldre tid, og Vuonnamárkanat (som ble arrangert for 15. gang), er en måte å gjenoppta denne tradisjonen. Det kommer selgere og besøkende fra hele det samiske området, og det oppfordres til å bruke tradisjonsplagg. Det samiske språksenteret i kommunen har en egen utlodning, hvor alle som har kofte på kan registrere seg og være med i trekning av pengepremier. Ca. 10% er koftekledte, og tallet øker jevnt. Slik er markedet også med på å gi en arena for å bruke kofter, som ikke trenger å være stivpyntet. Mange som lot seg portrettere understreket nettopp dette, at de nå hadde på seg hverdagskofte. Slik blir portrettene tatt i denne sammenhengen en samtidokumentasjon fra en arena som skiller seg fra høytids- og selskapsbruk. Den viser også en side av koftebruken i Nesseby som er endret gjennom de siste 100 år: fram til stenginga av russegrensa i 1917 var det stor handelstrafikk mellom folk fra norsk, russisk og finsk side. I dag er det igjen mulig å møtes på tvers av grensene, og det var gledelig at mange samer også fra de østlige områdene ville bli portrettert! I løpet av markedet ble totalt 122 personer avfotografert. Det er hentet inn samtykke-erklæring og tillatelse fra fotograf til at bildene kan brukes offentlig, og de vil bli lagt ut digitalt.

Sissel Røstgaard med sønnene Sigurd og Per-Ivar, 31.8.2019. Foto: Bjarne Riesto.

Markedsområdet til Vuonnamárkanat 2019 utenfor Varanger samiske museum. Foto: Bjarne Riesto.

Presentasjon for fylkets politikere

I oktober ble prosjektleder spurt av Finnmark fylkeskommune om å åpne Fylkestingssamlingen 16.10 med en kort presentasjon av prosjektet. Dette var en god anledning til å sette bilder og opplysninger inn i en tidslinje fra 1920 til i dag og dra fylkets politikere gjennom 100 års historie, med vekt på endringer i bruken av kofte og mulige årsaker til dette. Presentasjonen ble streamet og kan fortsatt ses på nett:

<https://webtv.ffk.no/no/archive/203>

 Várjjat Sámi Musea - Varanger Samiske Museum ...

Publisert av Karoline Sofie Tveitnes Trollvik [?] · 17. oktober 2019 ·

Vår formidler/konservator Jorunn Jernsletten var invitert til Finnmark fylkestings samling i Vadsø i går. Her kan du høre henne fortelle om vårt pågående prosjekt "Kofter på tvers av tiden".

WEFTV.FFK.NO

Programsamling Samfunnsrolle

I november var det samling i Stavanger for alle prosjektene under Samfunnsrolle-programmet. Det var givende å utveksle erfaringer, og kunne følge utviklingen i de andre prosjektene videre. Det er en trygg arena for å løfte utfordringer som man må håndtere når man beveger seg utenfor komfortsonen som museumsansatt. Fra denne samlingen reiste prosjektleder direkte til fellessamlingen for Finnmarksmuseene i Alta, og innledet til temaet museenes samfunnsrolle med påfølgende gruppearbeid og plenumsdebatt. Det var godt å ha helt oppdatert informasjon og konkrete eksempler å spre videre i museumsmiljøene i nord, og responsen fra museene var at dette var noe de allerede forsøker å ta tak i og er motivert for å jobbe videre med – selv om det er store forskjeller i kompetanse og ressurser!

Kortfilm

Kulturrådets kortfilmprosjekt "Historier" ville dokumentere prosjektet og filmet prosjektleder på Varanger Samiske Museum 20.3.19. Videoen ble lagt ut på Kulturrådets side i forbindelse med en workshop med Sametinget om immateriell kulturarv 13.11.19. Linken finnes her:

<https://www.facebook.com/watch/?v=866698303732279>

Várjjat Sámi Musea - Varanger Samiske Museum

Publisert av Karoline Sofie Tveitnes Trollvik [?] · 13. november 2019 ·

Prosjektstøtte fra Kulturrådet gjør det mulig for oss å kartlegge og vise frem koftebruken i Nesseby gjennom tidene.

Her forteller vår konservator Jorunn Jernsletten om vårt pågående prosjekt Kofter på tvers av tida, og om museet sin rolle i å belyse mangfoldet og de endringen som har vært i koftebruken i Nesseby.

- Museet sin samling av duodji og museet sin formidling skal reflektere området vårt, og stimulere til den bruken av kofter som er her. Og vi skal være en slags "bank" for de som vil prøve nye ting, sier Jorunn.

Fagartikkel

I november ble prosjektleder spurt om å bidra med en artikkel om samisk klesdrakt til temanummer «Klede» for det idéhistoriske tidsskriftet ARR. Artikkelen gir en hermeneutisk analyse av endringsprosessene knyttet til fornorskning og samisk revitalisering, og hvordan dette konkret gir seg

utslag i folks forhold til koftebruk. Artikkelen ble akseptert og kommer på trykk i nr. 1/2020. Den blir digitalt tilgjengelig på tidsskriftets hjemmeside www.arrvev.no

Tittel: «Man må jo vise hvor man kommer fra!» Samisk identitet fortolket gjennom kofter i Nesseby.

Ingress: Hovedfokus i artikkelen er sammenhengen mellom det å bruke – eller ikke bruke – kofte og det å uttrykke samisk identitet. Den baserer seg på materiale fra det pågående forskningsprosjektet «Kofter på tvers av tida», hvor endringer i bruk av kofte i Nesseby de siste 100 år ses i lys av faktorer som fornorskning og revitalisering. Hovedmaterialet som brukes i denne analysen er intervju av tre generasjoner fra Nesseby. I analysen brukes Paul Ricoeurs teori om narrativ identitet. Teorien, som vektlegger at personlig identitet er knyttet til selvfortolkning ved hjelp av kollektive narrative strukturer, gjør det mulig å analysere enkeltpersoners bruk av kofte i lys av større samfunnsprosesser og hvordan endringer på et kollektivt plan står i sammenheng med personlige opplevelser.

Samisk festuke i februar

Den første uka i februar arrangerer Varanger samiske museum i samarbeid med den lokale sameforeninga, språksenteret og biblioteket en samisk festuke. Prosjektet var spesielt knyttet til 2 arrangementer. På selve Samefolkets dag 6.2, hvor hovedarrangementet med matservering og kulturelt program holdes på museet, var det laget et innendørs fotoatelier. Samme fotograf som på Vuonnamárkanat, Bjarne Riesto, var innleid.

Várjjat Sámi Musea - Varanger Samiske Museum

Publisert av Jorunn Jernsletten [?] · 24. januar ·

Hvordan pynter du deg til Samefolkets dag? Fotograf Bjarne Riesto vil under feiringa 6.2. ha fotostudio på museet. Vi ønsker å dokumentere hvordan folk pynter seg, med eller uten kofte. Gratis fotografering, og du kan bestille bildene hos fotografen etterpå.

Mo čijadat Sámi álbmotbeaivái? Govvejeaddji Bjarne Riestos lea govvenstudio museas go ávvudit 6.2. Mii háliidit dokumenteret mo olbmot čijadit, gávttiin dahje ii. Govven lea nuvttá, ja sáhtát dingot govaid govvejeaddjis manjelaš.

May-Bente Røstgaard og Sten Gøran Olsen, med døtrene Sanna og Suvi, 31.8.19. Foto: Bjarne Riesto.

Årsaken til at vi ville tilby portrettfotografering i denne forbindelse, var todelt. For det første så var det mange lokale som ikke hadde blitt fotografert på Vuonnamárkanat. Enten fordi de ikke hadde tid, eller fordi de syntes det ble for offentlig. På 6.2. var fotograferingen i et eget rom, bak et forheng, så det var en mer privat seanse. For det andre så er det forskjell på hvordan folk pynter seg til Vuonnamárkanat og til Samefolkets dag (som er samenes 17. mai). Dermed får man frem forskjellen mellom hverdagsbruk og finstas. I prosjektet ligger også en dokumentasjon av hvilke tradisjonselementer folk velger å fokusere på når nye håndverksprodukter og klær blir designet. Det var derfor en god anledning til å dokumentere hva folk bruker til å pynte seg med, hvis de ikke har på kofte. Det ble åpnet for fotografering av alle som hadde kommet for feiringen, og det var bl.a. mange strikkede samiskinspirerte plagg. Det ble innhentet samtykke-erklæringer, og de aller fleste ga anledning til offentlig bruk. Det er viktig med muligheten for å reservere seg mot offentlig bruk, men erfaringen så langt viser at de som først lar seg avfotografere allerede har tatt stilling til at de står frem offentlig. En reservering var pga. hensyn til barnet av en offentlig kjent person. Bildet vil da kun lagres internt.

Marie Birgitte Utse, Asbjørn Gaski og Marit Gaski, 6.2.2020. Foto: Bjarne Riesto.

Sangkoret Untak med medlemmer fra Tana og Nesseby, 6.2.2020. Foto: Bjarne Riesto.

Publikum under kulturprogrammet på Samefolkets dag 6.2.2020. Foto: Bjarne Riesto.

Alle som ble portrettert både på Vuonnamárkanat og Samefolkets dag fikk tilsendt bildene fra fotografen, og kunne gjøre bestillinger direkte fra han. Det er i etterkant mange som bruker bildene offentlig, for eksempel til Facebook-profiler. Slik er prosjektet med på å gi folk anledning til å vise frem sin egen koftebruk, og prosjektet er i seg selv med på å øke fokuset på bruk av kofter i ulike sammenhenger. Dette er noe av hensikten med aksjonsforsknings-perspektivet: at forskningen i seg selv fremmer ønsket aktivitet. Det er interessant å følge effektene av prosjektet, og det er derfor fint å ha en 3-års periode å arbeide innenfor. Det var totalt 62 personer som lot seg portrettere 6.2.19, og responsen på tilbudet var svært positiv. I tillegg ble det dokumenter fra selve arrangementet.

Várjjat Sámi Musea - Varanger Samiske Museum har lagt til et arrangement.

3. januar · 🌐

LØ., 8. FEB.

Belter og skobånd i Nesseby/Boahkánat ja vuoddagat Unjárggas

✓ Skal ▼

Varanger samiske museum inviterer til åpen dag om prosjektet «Koffer på tvers av tida». Temaet er denne gangen belter og skobånd fra Nesseby. Vi viser gamle belter og skobånd fra samlingen. Har du egne bånd å vise frem så ta dem gjerne med!

Gratis servering. Velkommen!

Várjjat sámi musea bovde rabas beaivái prošeavtta "Gávttit áiggiid čađa" birra. Fáddá lea boahkánat ja vuoddagat Unjárggas. Mii čájehit boares boahkániid ja vuoddagiid čoakkáldagas. Buvtte fal iežat čuolddabáttiid jos háliidat čájehit!

Nuvttá guossuheapmi. Bures bohtin!

Det andre arrangementet direkte knyttet til prosjektet i Samisk festuke, var en temadag om vevde belter og skobånd. Det ble laget en Popup-utstilling på museets møterom lørdag 8.2., hvor gjenstander som vanligvis er nedpakket i kjølemagasinet ble lagt utover bordene slik at folk kunne se dem på nært hold. Det var hansker tilgjengelig slik at de som følte behov for å ta på gjenstandene hadde mulighet til det (for eksempel for å studere vrangsiden).

Várjjat Sámi Musea - Varanger Samiske Museum

Publisert av Jorunn Jernsletten [?] · 8. februar · 🌐

Veldig midlertidig utstilling av våre vevde belter og skobånd fra magasinet åpen i dag fra kl. 12 til 14. Velkommen!

Prosjektleder innledet til temaet med å vise bilder av hvordan kofter har vært brukt både med og uten belter, og hvordan skoband var i daglig bruk lenge etter at kofter sluttet å være hverdagstøy ettersom man trengte dem for å holde kommager og skaller fast på beina. I dag brukes kofter hovedsakelig når man skal pynte seg, og det er skapt en forestilling av at et komplett utstyr til kofter innbefatter skaller eller kommager med skobånd. Ved å gå systematisk igjennom gamle bilder og sette dem inn i en tidslinje, ser man at på den tiden da kofter fortsatt var hverdagsplagg så var det tvert imot vanlig å ha «norske» sko når man skulle pynte seg, mens kommager og skaller var til hverdags. Det å veve belter til kofta har vært og er fremdeles en spesialitet som noen få behersker, og beltene har derfor vært en relativt kostbar salgsvare, som ikke alle tok seg råd til. Det var tidligere andre normer for klesdrakt og andre måter å fordele de midlene man hadde, og under temadagen ble det god tid til å dele minner og erfaringer om hvordan mange ikke hadde råd til å kle opp hele familien med penklær. Det ble også snakket om holdninger man møtte som samisk i etterkrigstida, og hvordan dette har endret seg. Arrangementet ble en fortrolig seanse, med en trygg ramme for å fortelle om slike personlige erfaringer. Det var på forhånd oppfordret til å ta med egne bånd og vise frem, noe enkelte benyttet seg av. Responsen var at publikum ønsket flere slike arrangementer.

 Várjjat Sámi Musea - Varanger Samiske Museum har lagt til et arrangement. ...
nordanglianski opp

3. februar · 🌐

SØ., 9. FEB.
Joikekveld på museet/Juoiganeahket museas
Varanger samiske museum · Varangerbotn

✓ Skal ▾

Søndag 9.2 var det joikekveld, for 3. år på rad. Dette er et arrangement som ble opprettet etter at museet hadde et dokumentasjonsprosjekt om lokale joike tradisjoner. Som en videreføring av prosjektet, og for å lage en arena slik at nye stemmer kan høres offentlig, har museet et årlig arrangement hvor lokale joiikere fremfører nye og gamle joiiker for et interessert publikum. Kofter er ofte brukt i slike sammenhenger, og ble dokumentert i den forbindelse.

Aktivitet i prosjektet sammenholdt med prosjektplan og budsjett

Prosjektplan og budsjett er i hovedsak fulgt i følge det som er oppgitt i søknaden. Foreløbige utgifter er hovedsaklig lønn til prosjektleder, honorar til fotograf og catering i forbindelse med temauke. Det er også foretatt reiser på prosjektet, bla. til samlingen for Samfunnsrolleprogrammet i Stavanger 18.-19.11.19. På grunn av den pågående korona-pandemien, har prosjektleder hjemmekontor. Det er for tiden uaktuelt å arrangere temauker på museet. To aktiviteter som er satt opp for 2021: skriving av artikkel til Varanger årbok og utarbeiding av temanummer av museets skriftserie basert på prosjektet, er dermed fremskyndet til 2020 og arbeidet med disse er godt i gang. Dette vil gjøre det mulig å bruke mer tid på temauker og utstillingsarbeid i 2021.